

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-41>

УДК 336:005.52

КОМПЛЕКСНА ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ РОЗРАХУНКУ ІНТЕГРАЛЬНОГО ПОКАЗНИКА

COMPREHENSIVE ASSESSMENT OF THE FINANCIAL STATE OF THE ENTERPRISE BASED ON THE CALCULATION OF THE INTEGRAL INDICATOR

Підгаєць Сергій Васильович

кандидат економічних наук, старший викладач,
Вінницький навчально-науковий інститут економіки
Західноукраїнського національного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3208-7668>

Pidhaiets Sergii

Vinnitsia Educational and Scientific Institute Economics,
West Ukrainian National University

У статті досліджено фінансовий стан підприємства, який є визначальною характеристикою ефективності функціонування будь-якого підприємства. Обґрунтовано, що фінансовий стан показує рівень забезпечення фінансовими ресурсами, ефективність їх розподілу та використання, а також демонструє здатність підприємства адаптуватися до змін у внутрішньому просторі. Запропоновано методичний підхід визначення фінансового стану підприємства, що ґрунтується на розрахунку основних коефіцієнтів фінансового стану підприємства та інтегрального показника визначення класу підприємства. Доведено, що комплексна оцінка фінансового стану підприємства дає змогу ефективно використовувати його економічний потенціал та оцінити позиції в умовах конкуренції. Запропонована методика має практичне значення для підприємств і може використовуватись підприємствами для визначення їх фінансового стану, що дасть можливість вживати необхідних негайних заходів для покращення фінансових показників підприємства.

Ключові слова: аналіз, фінансовий стан, підприємство, показники фінансової діяльності.

The article examines the financial condition of an enterprise, which is a defining characteristic of the effectiveness of any enterprise. It is substantiated that the financial condition shows the level of provision of financial resources, the efficiency of their distribution and use, and also demonstrates the ability of the enterprise to adapt to changes in the internal space. A methodological approach to determining the financial condition of an enterprise is proposed, which is based on the calculation of the main coefficients of the financial condition of the enterprise and the integral indicator of determining the class of the enterprise. The dynamics of the main financial coefficients of the financial condition of the enterprise are analyzed, in particular: liquidity, financial stability and profitability ratios. A comprehensive analysis of the financial condition of the enterprise is carried out based on the determination of the integral indicator (Z) for LLC "Pogrebyschenske" during 2021–2023, which made it possible to determine the class of the debtor of the enterprise. It was found that LLC "Pogrebyschenske" in 2023 according to the definition of the integral indicator, it is classified as class 3, which made it possible to suggest ways to improve the financial condition, including diversification of sales markets, use of flexibility in asset management and development of a strategy to reduce the dependence on external financing of the enterprise. It is proved that a comprehensive assessment of the financial condition of the enterprise allows you to effectively use its economic potential and assess its position in competitive conditions. A comprehensive assessment of the financial condition of an enterprise makes it possible to identify the strengths and weaknesses of its activities, assess financial stability, solvency, and efficiency of resource use. The proposed methodology has practical significance for enterprises and can be used by enterprises to determine their financial condition, which will make it possible to take the necessary immediate measures to improve the financial performance of the enterprise. The prospects for further research in this area are to increase the efficiency of the formation and use of financial resources of enterprises.

Keywords: analysis, financial condition, enterprise, financial performance indicators.

Постановка проблеми. Основними завданнями комплексного аналізу фінансового стану підприємства є визначення його поточного стану та виявлення напрямків, у яких необхідно використовувати заходи для його покращення. У ринкових умовах ефективність і обґрунтованість управлінських рішень значною мірою залежать від аналізу фінансового стану підприємства. Цей аналіз не обмежується розрахунком окремих коефіцієнтів, а включає дослідження сукупності показників, які відображають різні аспекти фінансової діяльності підприємства.

Комплексна оцінка фінансового стану підприємства дозволяє використовувати його економічний потенціал і забезпечити аналіз його позиції в умовах конкурентної боротьби.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемні питання аналізу фінансового стану підприємств досліджували вчені та економісти такі як: Бегун С. А. [1], Боярко І. М. [2], Гнідкова А. В. [5], Гриценко Л. Л. [2], Довбня С. Б. [3], Зінченко В. В. [10], Кулик Ю. М. [9], Мотник О. Р. [6], Папуша І. В. [3], Подзігун Я. В. [9], Поліщук Н. В. [6], Проскуріна Н. М. [5], Семенова К. Д. [7], Ткаченко А. А. [9], Ткаченко Є. Ю. [10], Шамкало К. Ю. [2] та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проте залишаються невирішеними питання комплексної оцінки фінансового стану підприємства в умовах військового стану та мінливому зовнішньому середовищі.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження фінансового стану підприємства та узагальнення результатів комплексного аналізу на основі визначення інтегрального показника за даними фінансової звітності Товариства з обмеженою відповідальністю «Погребищенське» в сучасних умовах функціонування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансовий стан є ключовою характеристикою ефективності діяльності будь-якого підприємства. Він слугує показником забезпечення фінансовими ресурсами, раціональності їх розподілу та ефективності використання, а також показує здатність підприємства успішно розвивати господарську діяльність в умовах змін як у внутрішньому, так і у зовнішньому середовищі [7, с. 78].

Більшість науковців [1; 5; 6; 7; 9; 10] у своїх дослідженнях пропонують використовувати традиційні методи аналізу фінансового стану як важливої складової управління під-

приємством. Так, Бегун С. А. досліджує особливості фінансового стану підприємства, ґрунтуючись на показниках майнового стану, фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності, ділової активності і рентабельності, а також визначаючи переваги та недоліки традиційних методів аналізу фінансового стану підприємства [1, с. 38]. Семенова К. Д. також використовує традиційний підхід, аналізуючи фінансовий стан підприємства, враховуючи показники структури капіталу, показники ліквідності, фінансової стійкості, ділової активності та показників рентабельності [7].

Проскуріна Н. М., Гнідкова А. В. пропонують проводити аналіз фінансового стану підприємства на основі традиційного коефіцієнтного аналізу, враховуючи фінансові показники: ліквідності, операційної ефективності, заборгованості та прибутковості [5]. На їх думку фінансові показники дозволять комплексно оцінити фінансове становище підприємства.

Особливості використання методів та методик аналізу фінансового стану малих підприємств досліджували Гриценко Л. Л., Боярко І. М., Шамкало К. Ю., пропонуючи можливість розробки диференційованого підходу до визначення нормативних значень фінансових показників для підприємств різних галузей [2].

Систематизацію та узагальнення наукових підходів, проведення логічного аналізу процесів та показників фінансової діяльності фінансового стану підприємств в стратегічному аспекті досліджували Довбня С. Б., Папуша І. В., формуючи комплексний методичний інструментарій для діагностики, що забезпечує аналіз як поточного, так і перспективного фінансового стану підприємства. До показників експрес-діагностики фінансового стану віднесено показники фінансової незалежності підприємства, оцінка платоспроможності, оцінка грошових потоків підприємства [3].

Поліщук Н. В., Мотник О. Р. у своїх дослідженнях аналізують фінансовий стан підприємств на основі коефіцієнтного аналізу та для комплексної оцінки фінансового стану пропонують використання дискримінантної моделі Романа Ліса, яка побудована на основі показників ділової активності та рентабельності [6].

Крім традиційного підходу до оцінки фінансового стану підприємства Ткаченко А. А., Подзігун Я. В., Кулик Ю. М. [7] пропонують звертати увагу на кваліфікований персонал підприємства та проводити систематичне оцінювання діяльності підприємства.

Систематизуючи методичні підходи до оцінки фінансового стану підприємства, на нашу думку, необхідно проводити оцінку фінансового стану підприємства на основі ключових фінансових показників діяльності підприємства та визначення інтегрального показника як узагальнюючого сумарного показника діяльності підприємства.

Проаналізуємо фінансовий стан ТОВ «Погребищенське» та визначимо інтегральний показник. Досліджуване підприємство займається вирощуванням зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур.

Пропонуємо методичний підхід визначення фінансового стану підприємства, що ґрунтується на розрахунку основних коефіцієнтів фінансового стану підприємства та інтегрального показника визначення класу підприємства.

На першому етапі необхідно визначити коефіцієнти ліквідності ТОВ «Погребищенське» протягом 2021–2023 рр. (рис. 1).

Для ТОВ «Погребищенське» коефіцієнт покриття нижче нормативного значення (нормативним є значення в межах 1–3), що свідчить про проблемний стан платоспроможності, адже оборотних активів недостатньо для того, щоб відповісти за поточними зобов'язаннями.

Оптимальне значення показника коефіцієнта швидкої ліквідності залежить від сфери діяльності та особливостей підприємства.

Норматив показника знаходиться в межах 0,5-1 і вище. Таке значення вказує на те, що в підприємства достатньо ліквідних оборотних коштів для своєчасного розрахунку за зобов'язаннями.

Висока мобільність свідчить про те, що ТОВ «Погребищенське» зможе змінити структуру активів протягом короткого періоду часу. Показник мобільності активів свідчить про здатність підприємства підлаштуватися під зовнішній вплив ринку, проводити гнучку діяльність.

Що стосується коефіцієнту абсолютної ліквідності, то слід відмітити, що тенденція змінюється до крайніх граничних значень і може вказувати на те, що ТОВ «Погребищенське» не зможе вчасно погасити борги у випадку, якщо термін платежів настане незабаром.

На другому етапі комплексного аналізу фінансового стану підприємства пропонуємо визначити основні показники фінансової стійкості ТОВ «Погребищенське» протягом 2021–2023 рр., які наведемо у табл. 1.

Протягом аналізованого періоду коефіцієнт автономії зменшився, однак показник вище нормативного значення, що свідчить про те, що ТОВ «Погребищенське» не має значної залежності від позикових коштів і станом на кінець 2023 р. здатне фінансувати 84% активів за рахунок власних коштів підприємства.

Фінансовий важіль (коефіцієнт використання позикових коштів) – це показник, який створює залежність прибутковості підприєм-

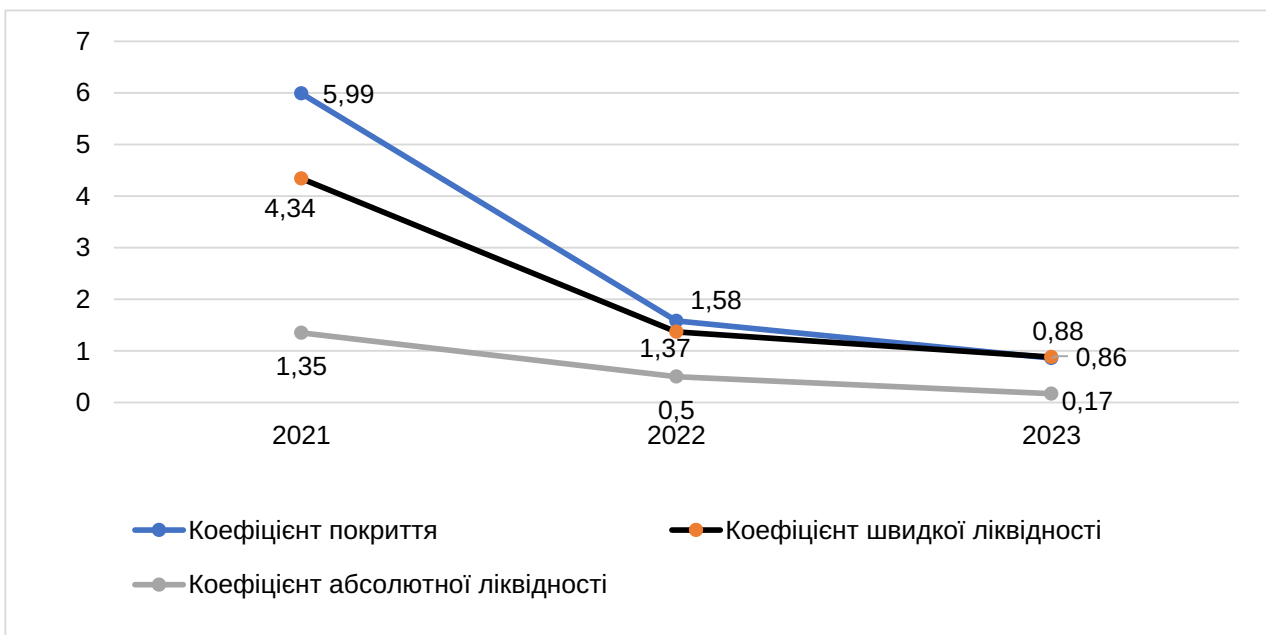

Рис. 1. Коефіцієнти ліквідності ТОВ «Погребищенське» протягом 2021–2023 рр.

Джерело: розраховано автором на основі [8]

Таблиця 1

Показники фінансової стійкості ТОВ «Погребищенське» протягом 2021–2023 рр.

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Нормативне значення
Коефіцієнт автономії (незалежності)	0,93	0,87	0,84	0,4 - 0,6
Фінансовий важіль	0	0,1	0,13	Чим більше частка довгострокової заборгованості, тим сильніше фінансовий важіль.
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,42	0,38	0,37	0,1 і вище

Джерело: розраховано автором на основі [8]

ства від рівня застосування позикового капіталу. Використання такого капіталу за фіксованою вартістю створює додаткові можливості для акціонерів: весь прибуток, накопичений за допомогою цього механізму, забезпечує їх збільшення у загальному капіталі підприємства. Чим менше значення фінансового важеля, тим краще, що відображає значення протягом 2021–2023 рр. для ТОВ «Погребищенське».

Коефіцієнт маневреності власного капіталу ТОВ «Погребищенське» протягом досліджуваного періоду мав значення вище нормативного (0,1), що свідчить про підвищення власних фінансових ресурсів підприємства і є позитивною тенденцією у процесі фінансування необоротних активів і частини оборотних активів.

Важливе місце в аналізі фінансового стану підприємства належить показникам рентабельності (рис. 2), дані якого свідчать про зниження усіх видів показників рентабельності ТОВ «Погребищенське» протягом аналізованого періоду. Низьке значення рентабельності продаж ТОВ «Погребищенське» у 2023 р. зумовлено високим витратами на виробництво/зберігання, оскільки з кожним роком в підприємства збільшується кількість запасів (зерна) на складі. Також це може бути обумовлено впливом погодних чинників та обмеженням на імпорт зерна за кордон до прикладу Польщі та Угорщини, які ухвалили рішення тимчасово заборонити імпорт зерна та низки інших продовольчих товарів з України з метою захисту власного сільськогосподарського сектору.

Значення рентабельності активів дуже знизилось, що свідчить про неефективне використання активів, помилкові управлінські рішення, а також про збільшення боргу, адже підприємству доводиться платити відсотки за свої борги.

Рентабельність власного капіталу ТОВ «Погребищенське» протягом 2021–2023 рр. також має тенденцію до зменшення, адже для управлінців підприємства є важливим завданням максимізація прибутку і цього показника, оскільки він характеризує ефективність використання власного капіталу підприємства.

Для узагальнення аналізу фінансового стану ТОВ «Погребищенське» пропонуємо використати методику визначення зведеного показника фінансового стану підприємства, розрахований на основі фінансової звітності підприємства відповідно до вимог Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями для визначення класу боржника-юридичної особи [4].

Для ТОВ «Погребищенське» будемо використовувати для розрахунку боржника-юридичної особи формулу (1), оскільки воно є малим підприємством:

$$Z = 2,866 + 0,551 * MK_1 + 0,461 * MK_3 + 0,364 * MK_7 + 0,706 * MK_{13} \quad (1)$$

де MK_1 – показник капіталу;

MK_3 – показник покриття боргу прибутком до оподаткування;

MK_7 – показник заборгованості;

MK_{13} – показник частки неопераційних елементів балансу [4].

Розрахунки визначення інтегрального показника юридичної особи (Z) ТОВ «Погребищенське» та присвоєння відповідного класу боржника наведено у таблиці 2.

Протягом аналізованого періоду інтегральний показник зменшився і для кожного року ТОВ «Погребищенське» було віднесено за класифікацією відповідно до градації до 1, 2 та 3 класу боржників відповідно. У 2021 році аналізоване підприємство належало до 1 класу боржника, оскільки інтегральний показник становив більше +3,99, у 2022 р. інтегральний

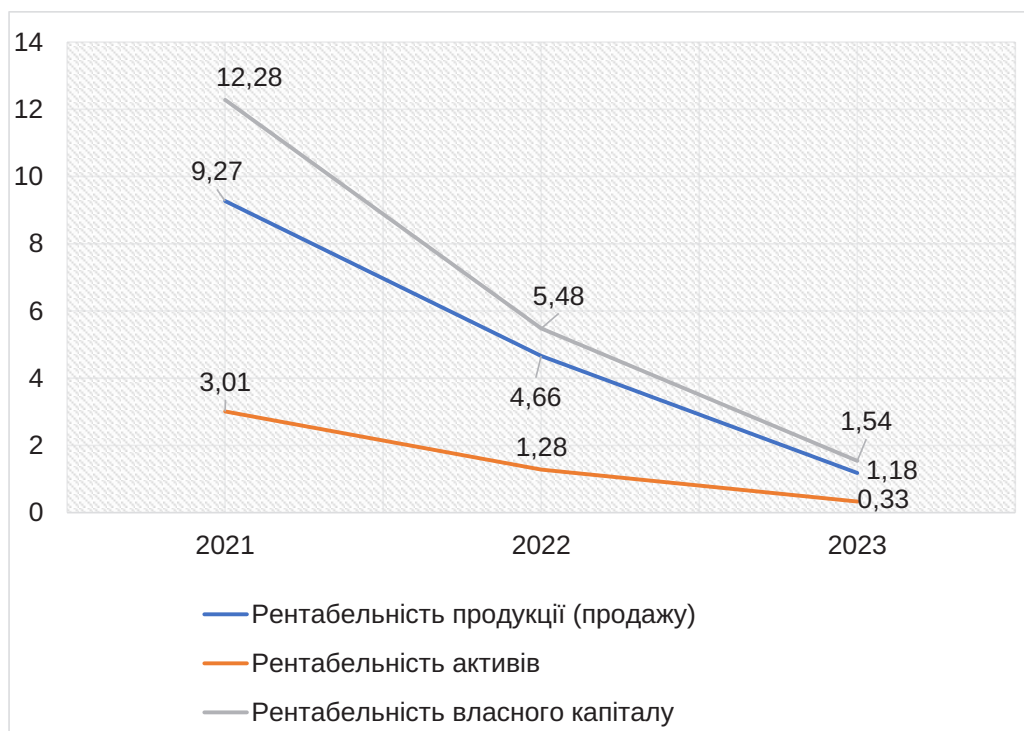

Рис. 2. Коефіцієнти рентабельності ТОВ «Погребищенське» протягом 2021–2023 рр.

Джерело: розраховано автором на основі [8]

Таблиця 2

Інтегральний показник (Z) визначення класу боржника для ТОВ «Погребищенське» протягом 2021–2023 рр.

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.
МК1	0,984	0,890	0,846
МК3	4,485	0,982	0,125
МК7	0,000	0,089	0,110
МК13	0	0	0
Інтегральний показник (Z)	5,476	3,841	3,430
Клас	1 клас	2 клас	3 клас

Джерело: розраховано автором на основі [4; 8]

ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

показник зменшився і становив 3,841, тому за градацією віднесено ТОВ «Погребищенське» до 2 класу боржника (більше 3,56 менше ніж 3,99). Найменше значення інтегрального показника (Z) для ТОВ «Погребищенське» спостерігається у 2023 р і становило 3,430, тому досліджуваному підприємстві присвоєно відповідний 3 клас боржника, межі якого становлять (більше 3,13 менше +3,56).

Висновки. Проведений аналіз фінансового стану ТОВ «Погребищенське» протягом 2021–2023 рр. свідчить про зниження класу боржника-юридичної особи, що залежить від багатьох екзогенних та ендогенних чинників.

З однієї сторони, неможливість в повній мірі використати свій ресурсний потенціал через обмеження на експорт зерна у 2022 році, що зумовило зростання обсягів продукції на складах, крім того, через ризик прильотів на родючі землі та замінування територій, що створює додаткові перешкоди. З іншого боку, підприємство має прийнятний рівень мобільності / гнучкості та ліквідності, що має позитивний вплив на його діяльність. Пропонуємо ТОВ «Погребищенське» диверсифікацію ринків збуту, використання гнучкості в управлінні активами та розробку стратегії зниження залежності від зовнішнього фінансування.

Таким чином, одночасне застосування різноманітних фінансових показників для оцінки фінансового стану та результатів діяльності підприємства дає змогу більш об'єктивно та всебічно оцінити ефективність його діяльності підприємства і на цій основі

прийняти правильні управлінські рішення для покращення фінансового стану підприємства.

Перспективи підвищення ефективності формування та використання фінансових ресурсів підприємств стануть предметом подальших досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бегун С. Особливості аналізу фінансового стану підприємства в умовах воєнного стану. *Економічний часопис Волинського Національного університету імені Лесі Українки*. 2023. № 32. С. 32–42.
2. Гриценко Л. Л., Боярко І. М., Шамкало К. Ю. Методи і методики аналізу фінансового стану: особливості використання для малих підприємств. *Проблеми обліку, аналізу і аудиту*. 2019. № 2. С. 108–115.
3. Довбня С. Б., Папуша І. В. Експрес-діагностика фінансового стану підприємства: стратегічний аспект. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2024. № 14. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-14-04-19> (дата звернення: 03.01.2025).
4. Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16#Text> (дата звернення: 03.01.2025).
5. Проскуріна Н., Гнідкова А. Аналіз фінансового стану та фінансових результатів як інструмент оцінки ефективності діяльності підприємства. *Економіка та суспільство*. 2022. № 43. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-74> (дата звернення: 03.01.2025).
6. Поліщук Н. В., Мотник О. Р. Інтегральна оцінка фінансового стану сільськогосподарських підприємств. *Економіка і управління*. 2019. № 1. С. 105–113. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econupr_2019_1_17 (дата звернення: 03.01.2025).
7. Семенова К. Д. Аналіз фінансового стану підприємств України та тенденції розвитку. *Науковий вісник Одеського економічного університету*. 2021. № 5–6. С. 77–82.
8. ТОВ «ПОГРЕБИЩЕНСЬКЕ». Фінансова звітність за 2021–2023 рр. *Clarity Project* - веб-сайт. URL: <https://clarity-project.info/edr/32701610/finances> (дата звернення: 03.01.2025).
9. Ткаченко А. А., Подзігун Я. В., Кулик Ю. М. Удосконалення аналізу фінансового стану на українських підприємствах: проблеми та шляхи їх вирішення. *Економічні науки*. 2020. № 57. С. 45–53.
10. Ткаченко Є. Ю., Зінченко В. В. Сучасні підходи до оцінки фінансової стійкості підприємства. *Причорноморські економічні студії*. 2024. URL: http://bses.in.ua/journals/2024/86_2024/26.pdf (дата звернення: 03.01.2025).

REFERENCES:

1. Behun, S. (2023). Osoblyvosti analizu finansovoho stanu pidpriemstva v umovakh voiennoho stanu [Peculiarities of the analysis of the financial state of the enterprise in the conditions of martial law]. *Ekonomichnyi chasopys Volynskoho Natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky*, 32, 32–42. [in Ukrainian]
2. Hrytsenko, L. L., Boiarko, I. M., Shamkalo, K. Yu. (2019) Metody i metodyky analizu finansovoho stanu: osoblyvosti vykorystannia dlia malykh pidpriemstv [Methods and techniques of financial condition analysis: features of use for small businesses]. *Problemy obliku, analizu i audytu*, 2, 108–115. [in Ukrainian]
3. Dovbnia, S. B., Papusha, I. V. (2024) Ekspres-diahnostyka finansovoho stanu pidpriemstva: stratehichnyi aspekt [Express diagnostics of the financial condition of an enterprise: strategic aspect]. *Problemy suchasnykh transformatsii. Serii: ekonomika ta upravlinnia*, 14. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-14-04-19> [in Ukrainian]
4. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro vyznachennia bankamy Ukrainy rozmiru kredytnoho ryzyku za aktyvnymy bankivskymy operatsiiamy [On approval of the Regulation on determining the amount of credit risk by banks of Ukraine for active banking operations]. DOI: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16#Text> [in Ukrainian]
5. Proskurina, N., Hnidkova, A. (2022) Analiz finansovoho stanu ta finansovykh rezultativ yak instrument otsinky efektyvnosti diialnosti pidpriemstva [Analysis of financial condition and financial results as a tool for assessing the effectiveness of an enterprise]. *Ekonomika ta suspilstvo*, 43. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-74> [in Ukrainian]

6. Polishchuk, N. V., Motnyk, O. R. (2019) Integralna otsinka finansovoho stanu silskohospodarskykh pidpriemstv [Integral assessment of the financial condition of agricultural enterprises]. *Ekonomika i upravlinnia*, 1, 105–113. DOI: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econupr_2019_1_17 [in Ukrainian]
7. Semenova, K. D. (2021) Analiz finansovoho stanu pidpriemstv Ukrainy ta tendentsii rozvytku [Analysis of the financial condition of Ukrainian enterprises and development trends]. *Naukovyi visnyk Odeskoho ekonomichnoho universytetu*, 5-6, 77-82. [in Ukrainian]
8. TOV «ПОХРЕБЫШЧЕНСЬКЕ». Finansova zvitnist za 2021-2023 rr. Clarity Project – veb-sait. DOI: <https://clarity-project.info/edr/32701610/finances> [in Ukrainian]
9. Tkachenko, A. A., Podzihun, Ya. V., Kulyk, Yu. M. (2020) Udoskonalennia analizu finansovoho stanu na ukrain-skykh pidpriemstvakh: problemy ta shliakhy yikh vyrishennia. [Improving the analysis of the financial condition of Ukrainian enterprises: problems and ways to solve them]. *Ekonomichni nauky*, 57, 45–53. [in Ukrainian]
10. Tkachenko, Ye. Yu., Zinchenko, V. V. (2024) Suchasni pidkhody do otsinky finansovoi stiikosti pidpriemstva. [Modern approaches to assessing the financial stability of an enterprise]. *Prychornomorski ekonomichni studii*. DOI: http://bses.in.ua/journals/2024/86_2024/26.pdf [in Ukrainian]